

Jezuiieten

Colofon

Jezuiten is een uitgave van de Vlaamse en de Nederlandse provincies van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt vier maal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Amaliastraat 13, 2514 JC Den Haag.
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen:
vzw Lessiusvereniging,
Koninginnelaan 141
1030 Brussel
IBAN: BE75 4352 0592 8151
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuiten*

Redactie:

Ward Biemans SJ, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ
en Carola Lexmond-Kiepe

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Amaliastraat 13
2514 JC Den Haag
c.lexmond@prov.jezuiten.org
tel. 070 364 2922

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Kortewinkel 10
8000 Brugge
walter.fabri@jesuits.net
tel. 050 47 00 26

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
c.lexmond@prov.jezuiten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Koninginnelaan 141
B - 1030 Brussel

ISSN 0167-2967

Op de voorpagina:
Jan Stuyt SJ biedt het boek
over Frans van der Lugt SJ
de paus aan.

VOORWOORD

In dit nummer is er aandacht voor de *Jesuit Refugee Service*, die dit jaar 35 jaar bestaat. In de rubriek Wereldwijd wordt ingegaan op de grote stroom van vluchtelingen die naar onze streken komen en hoe we hierop kunnen reageren.

Verder kunt u kennismaken met pater Guus Ziggelaar, die een groot deel van zijn leven heeft gewerkt in Denemarken. Hij heeft zich onder meer bezig gehouden met de uitgave van het werk van de zalige Nicolaus Steno, natuurwetenschapper en bisschop. Er is aandacht voor actuele ontwikkelingen, zoals het Ignatiaanse opvoedingsproject van de Vlaamse jezuïetencolleges en voor het verschijnen van de Nederlandse vertaling van *Laudato Si'*, de encycliek van paus Franciscus over onze gezamenlijke zorg voor de aarde. Verschillende boeken worden besproken. Eduard Kimman vertelt over zijn recente bezoek aan West-Afrika, een hoopvol werelddeel. Het 400-jarig bestaan van de bloeiende Vietnamese jezuïetenprovincie wordt gevierd. Dit alles overziende is er genoeg reden om ons te verheugen, om de handen uit de mouwen te steken en om ons zodoende voor te bereiden op de viering van de geboorte van de Mensenzoon. Zalig Kerstfeest!

INHOUDSOPGAVE

ACTUALITEITEN Ignatiaanse pedagogie in tien bewegingen – <i>Walter Fabri SJ</i>	3
Paus Franciscus 'encycliek <i>Laudato Si'</i> – <i>Jacques Haers SJ</i>	4
Wat de studentenpastor doet? Zo weinig mogelijk – <i>Jos Moons SJ</i>	6
Paus ontvangt boek Frans van der Lugt SJ	7
WERELDWIJD <i>Up together</i> – <i>Walter Fabri SJ</i>	8
Ik had die man kunnen zijn – <i>Pieter-Paul Lembrechts SJ</i>	9
KORT WERELDWIJD	
De opleiding van jezuïeten in West-Afrika – <i>Eduard Kimman SJ</i>	10
KORTE BERICHTEN	11
WERELDWIJD 400 jaar Sociëteit van Jezus in Vietnam – <i>Michael Truong SJ</i>	16
IN DE KIJKER Een reeks toevalligheden - of hogere leiding?	
Leven met Niels Stensen – <i>Guus Ziggelaar SJ</i>	18
BOEKEN	
Robrecht Mortier SJ - Antoon, Paul en Luc Dieusaert.	20
Religie als sociale constructie – Guido Dierickx SJ	21
QUICK SCAN Renate Cauwels	22
IN MEMORIAM Arnold van den Boogaard SJ, Ben Henkus SJ, Frans Kurris SJ, Karel Van Besouw SJ.	23
JEZUÏET IN OPLEIDING <i>Wouter Blesgraaf SJ</i>	26
ACTIVITEITEN	27

ACTUALITEITEN

Een hedendaags opvoedingsproject voor de Vlaamse jezuïetencolleges

Ignatiaanse pedagogie in tien bewegingen

CEBECO (Centraal Beleid van de Vlaamse jezuïeten-Colleges) heeft onlangs een brochure gepresenteerd met een uitgestippeld pedagogisch project voor de colleges vandaag. In een eerste hoofdstuk worden de tien '*bewegingen*' van deze pedagogie voorgesteld. We stellen ze u heel kort voor:

1 **vertrouwen geven:** vertrouwen geven is het uitgangspunt van de ignatianse pedagogie. Dankzij het vertrouwen dat wij van anderen krijgen, kunnen wij leven, groeien en ons ontwikkelen.

2 **Zorg dragen** voor leerlingen: de '*cura personalis*' Ignatiaanse opvoeding is een weg van persoonlijke groei. Dit veronderstelt een individuele aandacht en zorg voor onze leerlingen en een volgehouden concentratie op hun ontwikkeling.

3 **Uitdagen** tot meer: '*magis*'

We willen onze leerlingen uitdagen om hun talenten voluit te ontwikkelen. We moedigen hen aan om het beste uit zichzelf te halen op intellectueel, artistiek, technisch, sociaal religieus en sportief gebied. Dit is respect voor de kwaliteiten van elke leerling.

4 **Smaak geven:** '*Non multa sed multum*'

In plaats van de hoofden van de leerlingen te overladen met kennis, willen wij hen smaak geven in kennen en kunnen.

5 **Reflecteren** en kritisch kiezen: *onderscheiden*

Terugblikken op ervaringen en erover reflecteren maakt deel uit van de ignatiaanse pedagogie. Dat betekent dat leerlingen verstandig leren omgaan met informatiebronnen en media, met allerhande opinies en ideeën. We willen hen leren onderscheiden waar het echt op aan komt in het leven.

6 **De hele mens** vormen

Ons onderwijs legt zich niet alleen toe op intellectuele vorming. We willen 'hoofd, hart en handen' aanspreken.

7 **Samen werken, samen leven:** *Eenheid in verscheidenheid*

We staan er niet alleen voor. We hebben de anderen nodig en zijn verantwoordelijk voor elkaar. De school als oefenplaats voor het samenleven.

8 **Perspectieven openen:** *God zoeken in alle dingen*
We willen met een open blik kijken naar de wereld,

zowel in haar schoonheid als in haar kwetsbaarheid en gebrokenheid. We plaatsen onze eigen leefwereld in een breder perspectief. Doorheen de zichtbare werkelijkheid kan er voeling groeien met het onzichtbare: de ervaring dat we God kunnen zoeken en vinden in alle dingen.

9 **Zorg dragen** voor de wereld '*En todo amar y servir*'

We hopen dat leerlingen, elk op hun plaats en naar best vermogen, verantwoordelijkheid opnemen. Het is aanzetten tot actie.

10 **Handelen in dankbaarheid:** *Terugblik*

We hopen dat onze leerlingen uitgroeien tot mensen die dankbaar terugblikken op wat hen aan levenskansen geschonken wordt en die anderen daarin willen laten delen.

Tot zover de tien *bewegingen*.

Verder volgt in een **tweede hoofdstuk** een inleiding op het leven van '*de pelgrim*', bedoeld wordt Ignatius van Loyola. Zijn leven is één groot groeiproces geweest, vandaar: pelgrim.

Het bovenstaande is té beknopt beschreven. Het dient uitgediept. Daarvoor het **derde hoofdstuk**. Hierin wordt wat boven uitgestippeld werd gefundeerd in een ignatiaanse context. Het is een verhelderende tekst voor wie zoekt naar het fundament van wat boven werd verwoord.

Een kort afsluitend **vierde hoofdstuk** plaatst de beschreven pedagogie in de context van vandaag.

Een verrassend fris, goed gefundeerd project.

Walter Fabri SJ

Verantwoordelijke uitgever: Cebeco, Koninginnelaan 141,
1030 BRUSSEL, tel. (0032) 2.205.01.49.

Paus Franciscus' encycliek *Laudato Si'*

Laudato Si' (Geprezen zijt Gij!) handelt over de zorg voor de aarde, ons gemeenschappelijk huis. Deze derde encycliek van Paus Franciscus is inmiddels in boekvorm verschenen in het Nederlands. Jacques Haers SJ heeft de inleiding verzorgd van de Vlaamse uitgave, die we hieronder weergeven.

Laudato Si' is een opmerkelijke en sterke bijdrage tot de zorg die van alle mensen gevraagd wordt voor het gemeenschappelijke huis, de planeet, ons leefmilieu, dat vandaag een diepe crisis doormaakt. Paus Franciscus treedt, vanuit een rooms-katholiek standpunt waarvan hij de geschiedenis schetst, en met een grote bescheidenheid en luisterbereidheid, in gesprek met vele anderen; hij aarzelt niet om hen te citeren. Hij spreekt de taal van de lokale ervaringen en heeft oor voor de leefwijze van oorsprongsvolkeren. De complexe crisis waarin we ons bevinden vraagt om dit open gesprek – de paus nodigt ons daartoe uit.

De encycliek begint, in haar eerste hoofdstuk en in lijn met wat de meeste wetenschappers denken, bij een scherpe analyse van de huidige milieucrisis, die in al haar ernst, complexiteit en urgentie ontvouwd wordt: vervuiling, klimaatverandering, waterschaarste, verlies van biodiversiteit, en vooral ook de band met globale armoede en geweld, met de vermindering van levenskwaliteit en de ontwrichting van onze samenlevingen. Voor Paus Franciscus zijn de zorg voor de armen en voor het milieu onlosmakelijk met elkaar verbonden. In het derde hoofdstuk wordt deze analyse verdiept en wordt de menselijke verantwoordelijkheid in het ontstaan en onderhouden van de crisis aan de kaak gesteld. De Paus spreekt krachtige woorden over het vermetel vertrouwen in de technologie en de financiële orde-

ning van onze wereld, gebaseerd op de mythe van onbeperkte groei en marktmechanismen in dienst van eigenbelang en winstbejag. Hij formuleert stevige kritiek op een dolgedraaid antropocentrisme dat de uitbuiting van de natuur mogelijk maakt en medemensen relateert tot objecten. Hij verwijt aan politieke leiders dat zij ondermaats antwoorden op de crisis, omdat zij zich te veel laten leiden door kortzichtige belangen. Lezers van deze teksten worden uitgenodigd tot bewustwording van de ernst van de crisis en van hun eigen plaats en rol erin.

De analyse van de Paus is gestoeld op een stevige theologie, op het 'evangelie van de schepping', dat hij uiteenzet in het tweede hoofdstuk. Hier wordt de rol van de mens als beeld van God verhelderd in het geheel van een lotsverbonden schepping: de mens is beschermer van het gemeenschappelijke huis, waarin de bijzondere aandacht voor de armen – en ook de natuur wordt daaronder gerekend – centraal staat. Elk schepsel speelt een rol in de harmonie van de schepping en deelt in een *communio* (gemeenschap) die getuigt van God als Schepper. Wij worden uitgenodigd om te delen in de genietende en natuurverbonden blik van de mens Jezus op deze natuur als schepping: theologie en spiritualiteit gaan hier hand in hand.

De analyse en het geloofsperspectief ontwikkelen zich dan verder in een visie op 'integrale ecologie' (hoofdstuk 4), een aantal concrete en politieke

Werk Wereldkerkdocumenten 35

GEPREZEN ZIJT GIJ! LAUDATO SI'

Encycliek van Paus Franciscus

actielijnen die in 'dialogue' moeten gebeuren (hoofdstuk 5), en een oproep tot spirituele verdieping en ecologische vorming, die leidt tot 'ecologisch burgerschap' (hoofdstuk 6). Ook in deze hoofdstukken blijkt Paus Franciscus' zin voor complexiteit. De 'integrale ecologie' benadrukt de wisselwerking tussen vele dimensies: een holistische visie op milieu, economie, sociale en maatschappelijke realiteit, culturele diversiteit, de dagelijkse ecologie (transport, huisvesting), de morele overtuigingen en gedragingen. Ook worden het gemeengoed en de verantwoordelijkheid voor de komende generaties hier benadrukt. Het verlangen naar 'dialogue' – binnen de internationale gemeenschap, ter vernieuwing van nationale en lokale politiek, tussen politiek en economie, tussen religies en tussen religie en wetenschap – wijst op de wil om een breed gemeen-

schappelijk onderscheidingsproces op gang te trekken, waar christenen een bijdrage kunnen leveren. 'Ecologisch burgerschap' vraagt om nieuwe levensstijlen en om bekering die zich beroept op vreugde, vrede, soberheid, nederigheid, politieke liefde. Zo kunnen nieuwe politieke structuren ontstaan, zo kan het middenveld zich beter organiseren, zo groeit ook de sacramentele gevoeligheid. Uit deze drie hoofdstukken blijkt Paus Francis-

cus' geloof in de individuele mens, maar ook in de mogelijkheden van politieke, maatschappelijke en spirituele groei. De encycliek is een bemoedigend en aanmoedigend document dat ons tot handelen oproept. De vele concrete voorbeelden, groot en klein, die er gegeven worden zijn een uitnodiging om te handelen, samen en op vele vlakken.

Jacques Haers SJ

De encycliek *Laudato Si'* kan worden besteld, in Vlaanderen:
e-mail: bestellingen@halex.be of tel. +32 (0)3 210 08 11.
Kosten: € 11,- excl. verzendkosten.

In Nederland:
www.carolushuis.nl, tel. +31 (0)475 38 68 25.
Kosten: € 15,- excl. verzendkosten.

Wat de studentenpastor doet? Zo weinig mogelijk...

Wat een studentenpastor eigenlijk doet, vraagt men mij soms. Spontaan en wat speels roep ik dan 'zo weinig mogelijk', waarop men mij meestal wat onzeker aankijkt. Zo bijvoorbeeld een nieuwe collega, die net te horen gekregen had wat er jaarlijks allemaal van hem verwacht wordt. En nu riep ik dat ik zo weinig mogelijk deed?

Het werd het begin van een gesprek over luisteren. Want ik haastte me natuurlijk om hem uit te leggen dat ik wel wat doe. Mijn werk bestaat erin om naar studenten te luisteren. Een student maakt vaak heel wat mee, en des te meer een student theologie. Soms zijn studenten God kwijt, of zichzelf, of hun naaste, of dat allemaal. Iemand zoekt naar haar roeping, en iemand anders naar hoe hij kan bidden. Dan praat ik met hen. Beter eigenlijk, ik luister. Luisteren, dat is volgens mij de core business van de studentenpastor.

Met 'zo weinig mogelijk doen' bedoel ik dus: luisteren. Immers, als je luistert doe je in zekere zin zo weinig mogelijk. Je ontvangt het verhaal van de ander. Voor alles laat je het verhaal van de ander staan. Voorlopig vul je het niet met scherpzinnige observaties, verstandige aanvullingen of belangrijke correcties, maar je luistert. Je laat het verhaal van de ander staan. Of misschien iets actiever geformuleerd: je verwelkomt.

Eerlijk is eerlijk, echt luisteren vinden mensen moeilijk. Ik ook. Om het verhaal van een medemens met zijn of haar geluk en moeite 'alleen maar' te ontvangen, dat valt ons zwaar. Liever zeggen we dat het wel goed zal komen, want die en die en zus en zo. Of we geven goed advies. Eventueel zelfs goed gelovig advies. Nee, het is niet eenvoudig om niets te doen, en het verhaal zogenaamd 'gewoon' te ontvangen. Dat is jammer. Want er gebeurt zo veel goeds als er 'alleen maar' geluisterd wordt. Wie tijd geeft en luistert laat merken dat het verhaal van deze persoon - en daarmee haar of zijn leven - de moeite waard is. Als dat geen evangelie is! Nu niet verkondigd door

Jos Moons SJ is als studentenpastor verbonden aan de Tilburg School of Theology, gevestigd in Utrecht.

Foto: Vincent van Gaalen.

veel maar door weinig woorden: door te luisteren en te verwelkomen.

Soms denk ik dat dit is wat God doet: ontvangen. Zeker, God heeft ook veel te zeggen. En op een bescheidener schaal heb ik dat als studentenpastor ook; ik help studenten hun ervaringen te verstaan, vaak met behulp van wat jezuïeten onderscheiding der geesten noemen. Maar 'alleen maar' ontvangen, dat zou wel eens de diepste laag van God kunnen zijn.

Daarom, en in die zin, doe ik dus zo weinig mogelijk.

Jos Moons SJ

Verschenen op Ignis webmagazine, oktober 2015

Paus ontvangt boek Frans van der Lugt SJ

Paus Franciscus heeft zaterdag 14 november het boek *Frans van der Lugt SJ (1938-2014), bruggenbouwer en martelaar in Syrië*, samengesteld door Paul Begheyn SJ, in ontvangst genomen. Dat gebeurde tijdens een ontmoeting met leden van de Jesuit Refugee Service (JRS), die dit jaar 35 jaar bestaat.

In de vroege ochtend van 7 april 2014 werd Frans van der Lugt in het Syrische Homs door het hoofd geschoten. Nog dezelfde dag werd hij begraven in de tuin van het huis waar hij gewoond had. Het nieuws over de moord op Frans van der Lugt ging ogenblikkelijk de hele wereld over, stond op de voorpagina's van vele kranten en was het eerste item in uitzendingen van radio en televisie. Terstond na zijn overlijden werd Frans van der Lugt herdacht door paus Franciscus en andere hooggeplaatste leiders in kerk en politiek, zowel in Nederland als ver daarbuiten.

In het boek zijn teksten opgenomen uit de verschillende fasen

van zijn leven en werk, te beginnen met de geschiedenis van zijn roeping. Nu, ruim anderhalf jaar na de moord, blijkt hij allerm minst vergeten. Een school in een vluchtelingenkamp in Libanon voor Syrische en Iraakse kinderen, onder auspiciën van de JRS, draagt de naam Frans van der Lugt Center, en in verschillende landen wordt er nog steeds over hem gepubliceerd.

De Nederlandse pater Jan Stuyt SJ bood het boek aan paus Franciscus aan. Na meer dan tien jaar veldwerk bij JRS in Azië en in Brussel is Jan Stuyt nu verbonden aan de organisatie als adviseur voor fondsenwerving. 'De paus benadrukte dat onderwijs zo belangrijk

is, juist voor vluchtelingen kinderen. Het geeft hoop en veiligheid als kinderen naar school kunnen gaan. Met JRS zetten we het werk van Frans voort in Homs,' aldus Stuyt.

35 jaar Jesuit Refugee Service

Het aanbieden van het boek gebeurde tijdens de ontmoeting tussen paus Franciscus en leden van de vluchtelingendienst JRS. De paus roemde de JRS 'om aanwezig te zijn in de gebieden met de grootste nood, in conflict- en post-conflictgebieden. Ik denk in het bijzonder aan uw groepen in Syrië, Afghanistan, de Centraal-Afrikaanse Republiek en het oostelijke deel van de Democratische Republiek Congo, waar personen van verschillend geloof worden ontvangen die in uw missie delen,' zei paus Franciscus.

De JRS is actief in 45 landen en verstrekt hulp aan vluchtelingen in kampen en steden, ontheemde mensen in eigen land, asielzoekers in steden, en mensen die worden vastgehouden in detentiecentra. De belangrijkste werkterreinen van de JRS zijn op het gebied van onderwijs, noodhulp, gezondheidszorg, levensonderhoud en sociale diensten.

Aan het einde van 2014 had JRS ongeveer 1.400 medewerkers die actief zijn voor bijna 760.000 vluchtelingen en ontheemden. Diensten worden verleend aan vluchtelingen, ongeacht ras, etnische afkomst of religieuze overtuiging.

Bron: www.katholiek.nl

UP TOGETHER

Foto: Marie Peltier

Een nieuwe adem voor wie gedwongen zijn tot een leven in clandestiniteit Een nieuw project van Jesuit Refugee Service Belgium

In deze tijd waarin de vluchtelingenproblematiek zo actueel is, ontstaat in België een project dat bij kan dragen aan een oplossing voor sommige vluchtelingen. Een kennismaking:

Leven in de clandestiniteit

Nadat een vreemdeling die opgesloten is in een gesloten centrum een negatief antwoord krijgt op zijn verblijfsaanvraag, ontvangt hij ook een bevel om het grondgebied te verlaten. Soms wordt dit bevel niet uitgevoerd zodat de persoon terug vrijkomt, omdat zijn gezondheid achteruit ging of om administratieve redenen. Deze vreemdeling wordt als het ware verplicht om in de clandestiniteit te verdwijnen waar hem alle rechten en elk statuut worden ontnomen. Verzwakt en geïsoleerd door zijn opsluiting is hij bijzonder kwetsbaar en heeft hij geen toekomstperspectief voor zijn leven, hier of elders.

Met UP TOGETHER op adem komen

Up Together nodigt families, alleenstaanden en gemeenschappen uit om netwerken van solidariteit te vormen waarin deze mensen kunnen opgevangen en begeleid worden. Zo kunnen zij op adem komen, mentaal en fysisch aansterken en zo werken aan hun toekomst. De personen aan wie gastvrijheid aangeboden wordt hebben letterlijk niets: geen onderdak, geen inkomen, geen rechten en geen enkel middel om een statuut te verkrijgen.

Het begeleidingstraject van UP TOGETHER

Het project en het begeleidingstraject beogen kwetsbare migranten. Het zijn personen die uit een gesloten centrum of uit een terugkeerwoning, als het gaat om een gezin met minderjarige kinderen, werden vrijgelaten. Sommigen werden vrijgelaten omdat de Dienst Vreemdelingenzaken geen identificatie of reisdocumenten kan verkrijgen; nog anderen wegens het risico op foltering of onmenselijke behandeling indien ze zouden worden teruggestuurd. Ze worden aangemaand de Schengenlanden te verlaten. In België hebben zij geen enkel recht. Veroordeeld tot een ondergedoken leven verzinken sommigen van hen in grote armoede.

Daartoe is het vormen van een netwerk van relaties minstens even belangrijk als het bieden van een tijdelijk onderkomen.

JRS doet een oproep op u of u nu een gezin bent, dan wel een parochie of een gemeenschap. JRS nodigt u uit om samen met haar solidariteitsnetwerken op te bouwen door iemand voor korte tijd op te vangen op de plaats waar u leeft, door iemand te begeleiden bij het zoeken naar een activiteit buitenshuis, door de band te verzekeren tussen wie opvangt, wie wordt opgevangen en JRS, door dit initiatief de nodige bekendheid te geven in uw omgeving of door het financieel te steunen.

Op dit ogenblik stelt u zich wellicht vele vragen. In afwachting vindt u reeds antwoorden op de website: www.jrsbelgium.org

Walter Fabri SJ

Ik had die man kunnen zijn

Van de Vlaamse schrijver Karel Jonckheere verscheen in 1970 een kort reisverhaal met als titel 'Ik had die man kunnen zijn'. Daarin vertelt hij hoe hij in de eenzaamheid van de savanne in het binnenland van Afrika toevallig een jong inlands paar ontmoet. Tot een gesprek komt het niet, alleen met gebaren is communicatie mogelijk. Na een poos trekt het stel verder, terwijl de schrijver hen nakijkt. Voor ze in een bocht van de weg uit zijn gezicht verdwijnen, maakt hij de balans op van deze kortstondige ontmoeting: 'Het toeval bracht drie gelijkaardige wezens bijeen. Kleur, kledij en beschaving lossen zich op, talen worden herleid tot gebaren en zwijgzaamheid. Wij zijn onder elkaar uitwisselbaar. Het kost mij niet de minste moeite om het me voor te stellen: hij had mijn naam kunnen dragen, ik had die man kunnen zijn.'

De ervaring die Jonckheere beschrijft overkomt mij vaak bij mijn wekelijkse bezoek aan het gesloten centrum voor vreemdelingen. Hier zit een honderdtal mensen opgesloten, mannen en vrouwen uit de hele wereld. De meesten zijn tussen de twintig en de vijfendertig jaar, enkelen wat ouder. Het zijn allemaal mensen 'zonder papieren', die het bevel gekregen hebben om het land te verlaten en wachten op hun uitzetting. Ik kan weinig voor ze doen, alleen er zijn en luisteren. Luisteren naar hun verhaal, hun angsten, hun verwachtingen, hun vrees voor de toekomst. Allemaal wilden ze in ons land een beter leven opbouwen. Die droom wordt nu op een brutale manier afgebroken. Kwaadheid, verdriet, onmacht, wanhoop... Ik luister en probeer hen te ondersteunen. En dan overkomt het mij vaak met een schok: ik had die man kunnen zijn, hij had mijn naam kunnen dragen.

De Verenigde Naties hebben 20 juni uitgeroepen tot internationale dag van de vluchteling. Het thema

voor 2015 luidde: It could be me, it could be you. Het hadden evengoed u of ik kunnen zijn. Vluchtelingen, mensen zonder papieren zijn mensen als u en ik. Als we over hen spreken is het meestal in algemene bewoordingen: de vluchtelingen, de migranten, de illegalen. De publieke opinie schildert deze anonieme groep af als een bedreiging: voor onze welvaartsstaat, de nationale veiligheid, onze culturele en religieuze identiteit. Dat verandert als je concrete mensen leert kennen, naar hen luistert en hen in de ogen kijkt. Het blijken mensen te zijn als u en ik, met dezelfde verwachtingen, zorgen, vreugde en verdriet, met dezelfde droom van een gelukkig leven. Wij worden onder elkaar uitwisselbaar, ik had die man, die vrouw kunnen zijn.

Foto: Knack.be

Nog een andere 'uitwisseling' is denkbaar. In het evangelie zegt Jezus: 'Ik ben die man.' In het 25^e hoofdstuk van Matteüs identificeert Jezus zich met de vreemdeling: 'Ik was vreemdeling en jullie hebben Me opgenomen.' Als de mensen dan vragen: 'Heer, wanneer hebben we U als vreemdeling gezien en U opgenomen?', antwoordt Hij: 'Al wat je een van deze minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je Mij gedaan.'

Pieter-Paul Lembrechts SJ

Eerder verschenen op Ignis Webmagazine

De eerstelingen van de oogst zijn als offergaven naar voren gebracht bij de viering van de eucharistie in Tsjaad.

De opleiding van jezuïeten in West-Afrika

Afrika is een continent in opkomst. De bevolking groeit met 2,5% per jaar. De economieën groeien ook: om en nabij 4,5% per jaar. (Euro-zone 0,9% per jaar; Latijns Amerika 1,7%, Oost-Azië 7%). De verwachte levensduur van een Afrikaan (beneden de evenaar) steeg in een halve eeuw van 36 naar 57 jaar. Hoe komt dat? Hygiëne, betere medische voorzieningen, beter voedsel. Zijn ze ook gelukkiger? Een Afrikaan is pas gelukkig wanneer er een groot gezin is. Volgens recente studies verlangen veel Afrikaanse vrouwen naar een kindertal rond vijf kinderen. In zes landen rond acht kinderen. In Tsjaad ligt de ideale grootte op dertien kinderen. Onze novicen komen veelal uit de kinderrijke families. Vaders zien graag veel kinderen om te helpen op het veld, om op de kudde te passen en, later, om wat te verdienen in de stad. Ja, Afrika verstedelijkt. Abidjan, Dakar, Douala of Yaounde: ik ben er geweest en ik beseftte dat dit steden waren met nu 2 tot 3 miljoen inwoners. Over tien jaar het dubbele! Ik was er drie weken in oktober op bezoek: in drie landen die horen bij de Franssprekende West-Afrika provincie: ongeveer 270 jezuïeten, waarvan 193 nog in de opleidingsfase zijn! Reken eens na. Dat zijn novicen (€4.500 per persoon per jaar), vervolgens ca. 40 in de filosofie (€8.000), daarna twee

jaar praktijk, daarna theologie in Abidjan, Ivoorkust (€ 9.000 per persoon per jaar). Vorig jaar werden 21 jezuïeten priester gewijd. Een aantal van hen gaat zich dan specialiseren, anderen gaan vrij snel aan het werk. 55 reeds gewijde priesters moeten nog op tertiaat, een laatste proefjaar in het buitenland (€ 15.000 per persoon). De standaard-opleiding van een jezuïet duurt ongeveer twaalf jaar en kost daar ca € 100.000. De fondsen zijn niet toereikend. Voor Nigeria, Democratische Republiek Congo en voor Oost-Afrika is het beeld niet fundamenteel anders. De Nederlandse jezuïeten hebben een opleidingsfonds dat al enige jaren de opleiding van de Afrikaanse jezuïeten ondersteunt. Maar ook dat is niet langer voldoende.

Congo, Nigeria, Tanzania en Ethiopië hebben al substantiële christelijke geloofsgemeenschappen van 50 miljoen gelovigen of meer. Overal is ook wel Islam, maar niemand is bezorgd om Boko haram of iets dergelijks. Het schijnt met stamverwantschap samen te hangen. De katholieke kerk groeit overal. Een eigen Afrikaanse theologie komt van de grond. Met enthousiasme kwam ik naar huis. Maar ik kan ze niet met lege handen laten zitten.

Eduard Kimman SJ

AMSTERDAM

Het boekje 'Kostbaar in mijn ogen. Ignatiaanse adventsretraite', samengesteld door Tjeerd Jansen, Nikolaas Sintobin en Bart van Emmerik, is uitgekomen bij Averbode, na eerst een digitaal bestaan te hebben gekend voor 7500 deelnemers. * Bart Baele, in augustus aangekomen, is minister van het Xaveriushuis en medewerker voor het internet-pastoraat, verder is hij wekelijks receptionist in een instelling voor daklozen. * Bart Beckers is aan het proberen in de Krijtberg zaken te vernieuwen en te verjongen, maar dat is een proces van lange adem. Er worden voorzichtige pogingen gedaan om met de Krijtberg tot een 'jumelage' te komen met de jezuïetenparochie in Abidjan, Ivoorkust. Verder heeft hij te melden dat Theology-on-Tap is gestart. Dit is een samenwerking tussen verschillende Amsterdamse kerken. Zie: www.tontamsterdam.org. * Ward Biemans is bezig met de voorbereidingen voor Magis 2016. Dit is het voorprogramma voor de Wereldjongerendagen in Krakau. Verder staat hij met diverse groeperingen in contact, zoals de priesterstudenten van het Ariënsinstituut, waar hij geestelijk leidsman is, en de mensen betrokken bij de Gemeenschap Christelijk Leven (GCL) in Nederland en Vlaanderen. * Bart van Emmerik meldt dat het Platform Ignatiaanse Spiritualiteit sinds kort een website heeft: www.platform-ignatiaanse-spiritualiteit.org. Daaronder vallen de digitale retraites. De studio die dit jaar op de bovenste verdieping van het Ignatius-huis is gebouwd, bewijst zijn waarde: de dagelijkse bezinningspodcast 'Bidden Onderweg' heeft zo'n 5000 bezoekers.* Jos Moons heeft een conferentie in Leuven bijgewoond over Vaticanum II, en heeft daar een paper gepresenteerd over hoe het concilie charisma's ziet. * Op 15 oktober vond de presentatie plaats van het boek 'Frans van der Lugt SJ (1938-2014), bruggenbouwer en martelaar in Syrië'. Dit boek is samengesteld door Paul Begheyn. Het eerste

MAG+S
2016 POLAND

www.magis2016.org

ANTWERPEN

Romero

De G-3, nee, geen nieuw popgroepje, maar Guido Dierickx, Guido De Baere en Guido Cornelissen hebben het hier behoorlijk druk met, zoals gevraagd, het afslanken van hun bibe, voor een goed verstaander de bibliotheek van Loyola en die van Romero. Boeken moeten wijken voor kantoren. Zowel in Loyola als in Romero werd een eerste zeer strenge, maar deskundige selectie gemaakt van wat bewaard moest blijven. En de rest? Een deel werd en wordt bij De Slegte te gelde gemaakt. Het Oxfamhuis is spijtig voorlopig gesloten. En zo heeft G. Dierickx al meer dan 2 ton 'overbodige boeken' en ontelbare pakken van oudere nummers van Streven naar een handelaar in oud papier gebracht. Een hartverscheurende operatie. Adieu zovele dierbare schrijvers en titels, al hebben we in Romero wel iets hier en daar als het ware opvang en asiel kunnen bezorgen. * Ook in Centre Sèvres is het nieuwe academiejaar gestart. Jan Koenot treint opnieuw heen en terug. Verhuizingen worden voorlopig opzij gezet. Die operatie naar Parijs is gepland voor begin 2016. In welk huis hij daar terecht zal komen, weet hij nog niet te vertellen. De mensen van Streven weten al wel dat ze in de oude bibliotheek van Loyola een nieuwe werkplek gaan vinden. Waar de rest van die bib een hoekje gaat krijgen, is nog niet zeker. Guido Cornelissen geeft nu en dan, als de gelegenheid zich voordoet, al wat gevulde dozen mee naar Heverlee. Die vinden daar, dankzij P. De Greef, in de oude theologiebibliotheek een veilige en hopelijk voorlopige bewaarplaats. Tot eind december vervult hij in onze uitgedunde communiteit van Romero de functie van een gewenste tweede of derde

tafelgenoot. Guido Dierickx en Bob Mennes voeren ondertussen besprekingen met een architect om te zien wat er in Loyola, maar vooral in Romero in kelders en kamers, met het oog op de nieuwe bestemming, aangepast en vernieuwd moet worden. De aanpassing van de bedrading voor alles en nog wat, staat ook op het programma. Voor de officiële presentatie van het hertaalde opvoedingsproject van de Vlaamse jezuïetencolleges was Walter Ceyssens, de motor van dit project, even overgekomen. Frans Chanterie was ook een paar dagen onze gast. Het klassieke opvolgingsonderzoek van zijn hart stelde hem, zo dit al nodig was, gerust, en zo deed hij met ons. * Op 17 november is de editie van 'Religie als sociale constructie' van Guido Dierickx gevierd. (zie pag. 21). Er zijn nog blijde dagen in het leven. Ondertussen is hijzelf in de UA opnieuw gestart met zijn cursus 'Sociologie van de Religie', een keuzevak voor, dit jaar, een vijftigtal geïnteresseerde en dus aandachtige studenten.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Op zondag 6 september vierden we de jubilarissen van het jaar. Frans Demeyer en Maurits Delbaere: 50 jaar laatste geloften, Mon Swaelen: 50 jaar priester, Charles Verhezen: 70 jaar Sociëteit. Na eucharistie en aperitief zaten we met familie aan de feesttafel, met 37 in de cafetaria.* Charles bracht een weekeinde door in Berlijn op uitnodiging van zijn oud-studenten van Kisantu.* Voor Ludo Vanden Broek is het wennen: hij zoekt zijn weg, ook in zijn kamer, na 24 jaar ziekenhuisapostolaat in Onze-Lieve-Vrouw Middelaars in Antwerpen, nu Monica.* Er zit muziek in huis: Guy le Grelle, Mon Swaelen en Theo Fonteyn houden aangename zangstonden voor de bewoners van Capenberg, aan de piano begeleid door een dame van 95 jaar.

BRUGGE

www.biddenonderweg.org

Inigo

Ons huis nam deel aan de Open Deurdagen van religieuze gemeenschappen in Vlaanderen. In de loop van zondagnamiddag 4 oktober mocht Walter Fabri de aandachtige bezoekers doorheen kapel en huis leiden. Peter van Gool ontving hen in de kring voor sacrale dans. Tegen kwart voor vier werden de aanwezigen uitgenodigd in de Kapel der Zaligspelingen voor een ogenblik 'vieren niet met zingen maar met dansen'. Een gewaardeerde namiddag zoals bleek. * Een huis moet onderhouden worden, zeker in een historische stad. De schilderwerken aan de ramen van ons huis zijn begonnen. De ramen van de voorgevels kregen terug een nieuwe huid in *Brugs rood*. Enkelen, in het oudste huis, zijn gekleurd in *wagongroen*. De rest van het huis volgt: 'waarschijnlijk na de winter, mijnheer!' De mooie deurnaald aan de straatzijde, met de afbeelding van Johannes de Doper, vraagt speciale aandacht en nog meer toelating van de stad alvorens ze beschilderd mag worden. Administratieve molens malen langzaam. * In de namiddag wordt ons huis gesteund door dames vrijwilligsters om de bezoekers te ontvangen of om telefoon te beantwoorden. Deze dagen wuiven wij mevrouw Simonne uit. Zij heeft jarenlang op donderdag u en anderen verwelkomd. We zijn haar dankbaar.

BRUSSEL

Arrupe

Soms is het echt heel stil hier. Bijvoorbeeld op een autoloze zondag. Of als de buurt ademloos in de ban is van een voetbalmatch op de Turkse televisie. Maar ook op die dagen dat bijna alle bewoners van de 'Residentie Arrupe' zijn uitgezwermd. Altijd in het groter belang van Kerk en wereld. De een naar een droeve, de ander naar een blijde liturgische plechtigheid. Nog een ander om zijn handtekening onder een overeenkomst te zetten (de Econoom); om Europees te netwerken (de Missieprocurator); om schaarse eetwaar in het buitenland op te halen (de Minister); om een vergadering op het hoogste niveau in Rome bij te wonen (de Provinciaal); om de paus daar een handje te gaan schudden in de *Sala Clementina* (de Socius); om een ziel in het diepe Vlaanderen te redden... Het kan de verbeelding tarven. Maar op zulke dagen wordt de stem van een

thuisblijver slechts beantwoord met een holle echo in de traphal. Zelfs geen kat meer te zien op onze tuinmuurtjes. Tenzij die ene afgeleefde grijze kater op zijn sluiproute. * Maar plots bruist alles weer. In onze vergaderzalen worden broodjes gesmeerd. Sloten koffie gezet voor stoere bureaucraten. Computers geüpdatet. Missionarissen en veldwerkers werden verwelkomd. Brieven en pakjes verzonden. Ringtoontjes alom. * En in onze buurt, in het Maximiliaanpark, ontstaat een tentendorp voor vluchtelingen. Een snerpand politiefluitje bevriest alle verkeer aan onze voordeur, een doorgang vrijmakend voor escortes op weg van-en-naar het koninklijk paleis. Ontreddering bij het Brusselse openbaar vervoer vanwege een nationale of Europese betoging. Rare vogels raken in onze tuin in een territoriaal dispuut verwikkeld. Drugdealers steken een politieauto in brand. Het leven staat niet stil. Zoals de zee met haar ebbe en vloed, ontspringt dus ook onze residentie niet aan de eeuwig terugkerende tijden van dolle actie en diepe rust.

DRONGEN

Hurtado / Oude Abdij

André Cnockaert gaf een recollectie aan de Salesianen in Oud-Heverlee over de eigenheid van het godgewijde leven en de 'zonsondergang' van een godgewijde. Hij ontving een Congolese scholastiek die zijn theologie in het Centre Sèvres doet en die hij in 1998 clandestien over Rwanda en Nairobi naar het noviciaat had gezonden. * Ben Frie komt op regelmatige tijdstippen enkele dagen naar Drongen. Hij begint zich thuis te voelen in het team. * Op zaterdag 24 oktober was het weer 'appelpluk' in Drongen. Een bereidwillige ploeg plukte en raapte de oogst. In de namiddag werden de appels dan doorheen de fruitpersen tot lekker puur appelsap verwerkt. In de receptie staan de dozen van vijf liter voor je klaar.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

In de vorige aflevering bleef de Summer Meeting (in ons huis van 21 tot 24 juli) van 106 jezuïeten van de vier provincies (Verenigd Koninkrijk, Ierland, Nederland en Vlaanderen) onvermeld. Zij was gewijd aan het 'Jesuit Apostolic Project'. * Bijna dagelijks krijgen we van Gerard Vierstraete te horen dat we te

weinig genieten van onze prachtige tuin. Hij heeft gelijk. Dat juweeltje hebben we te danken aan de heer Jan Ebens, onze tuin- en klusjesman sinds begin 1972. Zijn oppensioenstelling hebben we waardig gevierd op 16 oktober. Directeur Erik Vanleeuw zorgde voor een passende speech, waarin ook Br. Theo Brebels en Noureddine dankbaar betrokken werden. * Na de vakantieperiode is er weer volop leven in onze Noord- en Zuidvleugel. Lerkveld biedt meer dan een kot aan de 140 studenten. De ateliers/seminaries en modules over het 'Midden-Oosten' (initiatief van Bob Albertijn), 'Fundamentalism', 'Social Entrepreneurship', 'Constructief omgaan met wat moeilijk is', enz. bieden een sterk sociaal en cultureel vormingsprogramma, ook aan de bewoners van het Dondeynehuis. Voor de spirituele/religieuze vorming is er onder meer 'Bidden met YouTube' en 'Luisterend spreken', respectievelijk geleid door Philip Debruyne en Fons Swinnen. * De communiteit verloor in Karel Van Besouw op 19 september een bescheiden medebroeder en stille bidder. Bij zijn uitvaart ontdekten velen voor het eerst zijn intens missionarisleven in India. Het getuigenis van zijn nichtje 'Een wuivende hand' maakte diepe indruk. * Ondertussen heeft Jos Peeters uit Loyola-Antwerpen onze communiteit versterkt. Wij beleven veel plezier aan zijn kwieke uitspraken. Bert Rosseels werd in Turnhout aangereden en is bij ons op revalidatie, terwijl Gerard Verbraeken met hartproblemen uit Kinshasa werd overgevoerd. De eerste onderzoeken zijn inmiddels gebeurd en een ingreep is voorzien op het ogenblik dat deze bijdrage wordt geschreven. Jos Alaerts was een vrolijke gast op het ogenblik dat Johan Konings terug naar Brazilië, via Portugal, vertrok. * Het is goed broederlijk wonen in Heverlee. De zondagavondrecreaties kennen een nooit geziene toeloop. Het feest op 17 september van vijftien jubilarissen en enkele familieleden - waaronder Fernand Boedts met 75 jaar Sociëteit - was ontegensprekelijk een hartverwarmend gebeuren. * Als een ervaren en geïnspireerde berggids, leidde Frans Mistiaen de huisretraite van 12 tot 17 oktober voor 27 huisgenoten. Bijna vier jaar lang waren de parochianen van St. Lambertus te gast in onze kerk op zaterdagavond en zondag. De terugkeer naar hun gerestaureerde parochiekerk werd op waardige wijze gevierd op 14 augustus. Wij blijven de zondagsmis verzorgen.

LEUVEN

Dijlehof

Bij gelegenheid van de autoloze zondag in Leuven, einde augustus, werd een nieuw Belgisch record gevestigd in de Bondgenotenlaan: een stoet van 91 bejaarden met een rollator. Bernard Verkissen was één van de fiere deelnemers. Wij namen eveneens deel aan de actie 'Red de stoep': opkomen voor veilige voetpaden in de stad, door onder meer het verwijderen van fout gestalde fietsen en andere hindernissen. * Half september mochten wij in Heverlee het jubileum van Leo Vandenabeele 50 jaar priester mee vieren, in het bijzijn van zus religieuze. De week nadien kwam in Dijlehof de 'Grote Opruimdag': al wat niet meer gebruikt werd, meubels of gerief, in kamers of gemeenschappelijke ruimten, werd met plezier opgehaald en afgevoerd. Wij hebben er ook dankbaar aan mee gedaan. * Begin oktober was Jan Cornelissen, chauffeur van de communautiteit, heel blij dat hij de auto eindelijk weer in de garage kon zetten, achteraan in onze tuin. Twee maanden lang moest hij telkens veertien minuten lopen om bij zijn auto te geraken op een parkeerplaats in de Schapenstraat. Nu de wegen- en rioleringswerken op en rond het Pater Damiaanplein zo goed als beëindigd zijn, begint er een nieuwe hinder in de Minderbroedersstraat: geen doorgang gedurende minstens zeven maanden... Wie met de wagen naar Dijlehof wil komen, doet er dus best aan eerst even te informeren.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

We namen met een zekere droefheid afscheid van onze Gilbert Boomgaert. Het monument van Mechelen is na meer dan 50 jaar begin augustus definitief uit Mechelen overgebracht naar Heverlee. Hijzelf zou het zelf waarschijnlijk liever niet zo zeggen maar hij wordt nu verzorgd zoals het hoort, en kan nu genieten van een welverdiende rust. Wij krijgen er volgens officieuze berichten een nieuw lid bij. Vanaf 1 januari verwachten we Hugo Roef-faers hier bij ons. En er zal ook voor een lange tijd een seminarist voor een paar dagen in de week bij ons verblijven voor zijn stage in de parochies van Mechelen-Zuid, ter voorbereiding op zijn priesterwijding. Het is een man van reeds 66 jaar, gepensioneerd, die zich verder wil inzetten voor de kerk. *

Juli, augustus en september waren drukke dagen voor onze begeleiders van retraites en bezinningen. Toch namen de meesten onder ons een stukje vakantie. * Bob Ceusters laat zich verontschuldigen omdat zijn motor hem niet toelaat nog fysieke inspanning te doen. Hij zorgt er dan maar voor dat alles betaalbaar blijft. * En ondertussen is het werk weer volop aan de gang. Guy Borreman begeleidde, samen met Aimé De Vocht, gans de maand augustus een dertigdaagse retraite in Helvoirt, Nederland, voor dertig deelnemers. In september waren ze voor een vijfdaagse in Beiroet, Libanon en in juli en oktober gaven ze bezinningen in Torhout. * Op 3 september hielden we een geslaagde startdag in Zellaer. We besloten deze dag met een heerlijk souper in een restaurantje op de IJzeren Leen, de Intermezzo, uitgekozen door Jos Alaerts. Frans Mistiaen liet er door het dochttertje van een andere gast een prachtige communautiteitsfoto maken. * En dan maar weer aan de slag. Paul Van Looy is altijd wel ergens een retraite of bezinning aan het geven naast zijn werk als visitator van de vrouwelijke religieuzen in het bisdom Antwerpen. Op het ogenblik dat dit kroniekje geschreven wordt geeft hij een achtdaagse in Zellaer. Marc De la Marche en Frans Mistiaen gaven een infoavond over de Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven en ze zullen beginnen met de begeleiding van een zestal personen. Ook Marc is regelmatig op tocht voor een bezinning, retraite of conferentie en Frans heeft de huisretraite gegeven. * De zorg voor het huis houdt nooit op. De vernieuwing van de tegels in de tuin is beëindigd. Het ziet er goed uit. De restauratie van het Mariabeeld in de voorgevel van de kerk is zo goed als klaar. Het zal prachtig ogen. Frans laat geleidelijk de wat verwaarloosde appartementen in de Korte Schipstraat opknappen. Ze zijn beiden verhuurd aan sociaal behoeftige mensen. * Begin november komt pater provinciaal op huisbezoek. We hopen dat hij met Gods genade ziet dat het nog goed is in Mechelen; *wajikra elohim ki toph*.

NIJMEGEN

Berchmanianum

Op Allerzielen herdachten wij alle huisgenoten die dit jaar overleden zijn. Dat zijn er dit keer nogal wat, namelijk 17 in totaal. Wij namen dit jaar afscheid van zeven medebroeders (Norbert Halsema, Klaas

Appel, Frits Haanappel, Ton Heymans, Ben Henkus, Frans Kurris en Nol van den Boogaard), en van tien andere huisgenoten. In totaal 50 familieleden en medebroeders waren voor de herdenking te gast bij de koffie, in de kapel en bij een broodmaaltijd na de eucharistieviering. In een stemmige viering, met een mooie preek van Jan Bentvelzen, werd met dankbaarheid aan de overledenen en aan de inspiratie van waaruit zij leefden recht gedaan. En daarna was er een gemoedelijk samenzijn met een kop soep en een broodje. * Op de vrijdag tevoren werd in de bouw van ons nieuwe huis het hoogste punt bereikt. Dat is gepast gevierd, zowel op de bouwplaats, als in het bouwoverleg, als ook in ons huis. Op het moment is de nieuwbouw nog op schema, en gaan wij er dus nog steeds van uit dat wij begin oktober 2016 zullen gaan verhuizen. Daar beginnen we ook in praktische zin naar toe te leven. In een huisvergadering werd door Jan Bentvelzen uiteengezet, welke ruimtes wij in het nieuwe gebouw zullen gaan gebruiken en hoe de kamers van de bewoners er uit gaan zien. Ben Frie – die de coördinatie van de verhuizing op zijn schouders heeft rusten – vertelde hoe die verhuizing georganiseerd gaat worden en welke hulp de bewoners daarbij kunnen verwachten. En Ben Frie en minister Tjeerd Jansen zijn begonnen met gesprekken met de individuele bewoners van ons huis, over de inrichting van hun nieuwe kamers. * In deze afgelopen periode ging ook onze directeur, Paul Elzen, met pensioen. De laatste maanden van zijn formele verbondenheid met ons huis werden gekenmerkt door gezondheidsproblemen, die zeer in zijn leven en dat van zijn familie ingrepen. Gelukkig heeft hij een wonderbaarlijk herstel doorgemaakt, en kon hij dit jaar zelfs de Vierdaagse weer lopen. Hij werd bedankt voor zijn inzet in de jaren van zijn directeurschap en de hoop werd uitgesproken dat de wederzijdse verbondenheid blijft. Mathé Prick – eerder bereid gevonden om in te vallen als plaatsvervangend directeur – bleek nu bereid om directeur ad interim te worden, in afwachting van de nieuwe situatie wanneer alle schuivende panelen van onze nabije toekomst wat tot rust zijn gekomen. Hij nam dit graag op zich, tot ons grote genoegen (en het zijne). * En in de tussentijd gaat het 'gewone' leven van ons huis ook door. Wij verwelkomden een paar nieuwe bewoners, onder wie onze medebroeders

Alex Grooten en Paul Smits van Waesberghe. Frans Berkemeijer uit Egypte was een paar weken te gast in ons huis. Het was fijn om hem als huisgenoot te hebben, en boeiend om hem te horen spreken over zijn werk en over de ontwikkelingen in de Egyptische samenleving. Tot dat gewone leven behoren ook de lezingen, de muziekmiddagen, de spelmiddagen, het boetseren en de filmbijeenkomsten. In de filmmiddagen bekijken wij op het moment een boeiende reeks over de geschiedenis van het christendom, van de Britse kerkhistoricus Diarmaid MacCulloch. * De herfstuitstap van dit jaar bracht ons naar het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven in het Kruisherenklooster van Sint Agatha. Wij zagen daar een mooie tentoonstelling over Teresa van Avila en maakten kennis met het boeiende werk van het erfgoedcentrum. * En nu groeien wij langzaam naar het grote feest van ons huis toe: het Berchmansfeest op 26 november. Maar dat is voor een volgende keer.

www.igniswebmagazine.nl

400 jaar Sociëteit van Jezus in Vietnam

Bij elk kruispunt in zijn leven bad de H. Ignatius tot de Heer: *Quid Agendum?* – Wat moet er gebeuren? Ignatius was bereid niet langer zijn eigen dromen na te streven, maar zichzelf geheel in Gods hand te leggen. De vraag: *Quid Agendum?* werd later aan de hele Sociëteit gesteld tijdens kritieke momenten van haar bestaan, zoals de opheffing van de orde in 1773 en haar herstel in 1814. Op dezelfde manier heeft de Sociëteit van Jezus in Vietnam deze vraag willen beantwoorden in elk stadium van haar 400-jarige geschiedenis.

De jezuïeten waren niet de eerste missionarissen die in Vietnam arriveerden. Franciscanen en dominicanen gingen hen voor. De jezuïeten legden wel het fundament voor de katholieke Kerk in zowel het Zuidelijk koninkrijk (Cochinchina) als het Noordelijk koninkrijk (Tonkin) van het verdeelde Vietnam in de 17^e eeuw.

Het is waarschijnlijk dat Vietnam niet de eerste prioriteit had voor de eerste drie jezuïeten die in 1615 arriveerden in Hoi An, een kleine zeehaven in Cochinchina. Een Italiaan en twee Portugezen – de paters Francesco Buzomi en Diogo Carvalho en broeder Antonios Dias – die zelf uit Japan waren verbannen, werden gezonden naar de Japanse katholieke gemeenschap in Hoi An. Deze christenen waren eveneens gevlucht uit Japan om aan de gewelddadige vervolging te ontsnappen. In hetzelfde jaar besloten de jezuïeten om de evangelisatie van de Vietnamezen tot hun belangrijkste zending te maken, vanwege de buitengewone openheid van de lokale bevolking voor het christendom. Na hen werden meer gezellen gezonden naar Cochinchina en twaalf jaar later zetten andere jezuïeten voet aan wal in Tonkin.

Inculturatie

Quid Agendum om de zaden van het evangelie te zaaien in dit nieuwe land? Het antwoord lag in het inculturatiemodel zoals toegepast door Matteo Ricci SJ in China en Roberto de Nobili SJ in India. De meest beroemde jezuïet uit deze periode in Vietnam was Alexandre de Rhodes (1591-1660).

Zijn werk leidde tot de nationale schrijftaal – het geromaniseerde schrift van de Vietnamese taal – dat later het duizendjarige transcript in Chinese karakters verving. In 1651 publiceerde hij de eerste twee boeken in deze nieuwe schrijftaal in Rome: het Vietnamees-Portugees-Latijns woordenboek en de Catechismus In Acht Dagen. Dit laatste werk presenteerde het katholieke geloof in de context van de traditionele morele opvattingen van het Vietnamese volk. Dankzij deze inspanningen waren drie decennia later 300.000 mensen gedoopt in beiden koninkrijken. De Rhodes stichtte eveneens het *Domus Dei* (Gods Huis), een instituut voor mannelijke catechisten, die gebonden waren aan private geloften van kuisheid en gehoorzaamheid, om de Kerk te dienen in de afwezigheid van missionarissen. Dit systeem kon zich voortzetten tot in het midden van de 20ste eeuw.

De eerste periode van aanwezigheid van jezuïeten in Vietnam duurde 158 jaar, tot aan de opheffing van de Sociëteit. Gedurende deze jaren werkten 155 jezuïeten in beide koninkrijken; sommigen van hen stierven als martelaren. Door de opheffing werden de jezuïeten in Vietnam verspreid in de diaspora, niemand van hen maakte het herstel van de orde nog mee.

Een nieuwe ervaring

De geschiedenis lijkt zichzelf te herhalen in 1956 met de tweede komst van jezuïeten in Zuid-Vietnam. Het rijk is opnieuw gesplitst: het noorden viel onder communistisch regime, terwijl het zuiden nationalistisch bleef. 700 jezuïeten, verdreven uit China, keken zuidwaarts voor nieuw missiegebied. Sommigen gingen naar de Filippijnen, terwijl anderen zich vestigden in Cho Lon, een grote Chinese wijk bij Saigon. Zij werden gevraagd te helpen met de universiteiten van de staat en met de vorming van de lokale geestelijkheid.

In 1961 richtten de jezuïeten het pauselijk College St. Pius X op, de enige Vietnamese theologie-faculteit. Toen de communisten het college sloten in 1976 hadden 360 seminaristen het college doorlopen, van wie 170 priester waren gewijd en 13 uiteindelijk bisschop werden. Een jaar eerder werden

De Franse jezuïet Alexandre de Rhodes.

de buitenlandse jezuïeten door de communisten gedwongen om het land te verlaten en alle eigendommen van de Sociëteit werden geconfisqueerd. *Quid Agendum?* Zoals een diepe, ondergrondse rivier kon de Sociëteit overleven. Toen Vietnam zich openstelde na de val van het Sovjetrijk kon de Jezuitenregio herrijzen vanuit de ondergrond. De clandestiene jezuïeten kwamen tevoorschijn en het noviciaat en scholasticaat werden heropend. In 2007 promoveerde Algemene overste Peter-Hans Kolvenbach de regio tot zelfstandige provincie met 127 leden.

In de laatste tien jaar werden een nieuwe provinciale curie, een noviciaat, een scholasticaat en drie communautitsgebouwen gebouwd. Andere projecten voor apostolische werken zijn nog op de teken-tafel. Van de 195 jezuïeten in de provincie zijn er 97 scholastieken in vorming, 14 jonge broeders en 30 novicen. Dit maakt vorming tot prioriteit, maar er is een tekort aan professoren en vormingsverantwoordelijken. Aangezien de Vietnamese wet alleen pastorale activiteiten in parochies toestaat, is het meeste dienstwerk, zoals het sociale apostolaat, het universiteitspastoraat en de training van catecheten gekoppeld aan parochies. Daarnaast geven de jezuïeten jaarlijks circa 150 retraites met Geestelijke Oefeningen voor priesters, seminaristen, religieuzen en leken. Om aan de toenemende vraag om retraites te voldoen is een intern trainingsprogramma opgericht voor het geven van de Oefeningen, waarvan sinds 2006 jaarlijks 15 leken deelnemen.

In antwoord op de oproep van de 35ste Algemene Vergadering om naar nieuwe grenzen te gaan heeft de Vietnamese provincie missionarissen en scholastieken gezonden naar Oost-Timor, Laos en andere jezuïetenprovincies. In de komende tien jaar hoopt de provincie te kunnen investeren in reflectie op het gebied van theologie, liturgie, missiologie, interreligieuze dialoog, onder meer door de heropening van een theologiefaculteit. *Quid Agendum?* Dit is meer dan een vraag. Het wijst op een zoektocht om Gods wil te volbrengen op ieders keerpunt in het eigen leven en in het leven van de Sociëteit. 400 jaar zijn voorbijgegaan en de Sociëteit van Jezus in Vietnam begint opnieuw!

Michael Truong SJ, vertaling: Ward Biemans SJ

Een reeks toevalligheden – of hogere leiding?

Leven met Niels Stensen

Pater Guus Ziggelaar SJ werd geboren in Amsterdam in 1928. Toen hij de leeftijd van 18 jaar had bereikt, in 1946, trad hij in in de Sociëteit. Zes jaar later vertrok hij naar Denemarken, waar hij onder meer wiskunde en natuurkunde studeerde aan de universiteit van Kopenhagen. Hij werd leraar natuurkunde aan het Niels Stensen college in dezelfde stad. Deze Niels Stensen zou een verregaande invloed hebben op pater Ziggelaar.

In 1992 wordt pater Ziggelaar vrijgesteld van zijn docentschap natuurkunde om te werken aan de uitgave van de geschriften van Niels Stensen. In 1997 verschijnt van zijn hand de complete editie, voorzien van introductie, noten en commentaar van 'Chaos: Niels Stensen's Chaos-Manuscript', hetgeen Stensen schreef in het jaar 1659.

Pater Ziggelaar, hoe ziet u de betekenis van de zalige Niels Stensen voor de wetenschap en voor de Kerk? Welke rol heeft hij in uw leven gespeeld?

'In het najaar van 1659 kwam een student uit Kopenhagen, Niels Stensen, naar Amsterdam. Hij moest dokter worden, maar had niet veel universitair onderwijs genoten in Kopenhagen, omdat de Zweden de stad belegerden. Hij las dan maar boeken, maakte uittreksels en verzamelde die onder de naam 'Chaos'. Onder die vele boeken was ook een devotieboek. Niels Stensen was lutheraan, maar dit ene devotieboek was juist van een jezuïet, Jeremias Drexler. Het ging over Jozef, onderkoning van Egypte, het wondermooie verhaal over Gods Voorzienigheid. Niels Stensen woonde nu in bij Gerard Blaes, anatomieprofessor aan het Atheneum. In de

paasweek was er weer weinig onderricht. De Deense student kocht op de vleesmarkt een kalfskop, ontleepte die thuis en ontdekte zo de uitgangsbuis van de oorspeekselklier naar de mondholte. Dit was het begin van vele ontdekkingen, vooral dat klieren geen sponzen zijn die afval opzuigen, maar dat ze nuttige stoffen afscheiden.

De jonge man verhuisde naar Leiden, waar de universiteit uitstekende anatomieprofessoren had. Niels Stensen gaf meer verhandelingen uit en werd in ere gehouden. Maar professor Gerard Blaes wilde zich de ontdekking van de buis uit de oorspeekselklier toeëigenen. Wie had de eer? De student uit het buitenland, een indringer, of de gerespecteerde professor, gesteund door goede vrienden? Plagiaat zou de toekomst voor de jonge student bederven. Maar hij herinnerde zich wat hij gelezen had over Gods Voorzienigheid en stelde het 'gebed van Niels Stensen' op: Zonder u valt geen blad van een boom, . . . u hebt mij geleid langs wegen die ik niet kende. Leid mij nu . . .

Niels Stensen kwam naar het verdraagzame Holland en verdedigde zijn Lutherse overtuiging met hand en tand, maar kwam onder invloed van vrienden als Descartes en bezocht zelfs Spinoza thuis. Cartesianen 'wisten' vanuit hun filosofie genoeg over de werking van de bijzondere substantie van het hart. Niels Stensen kookte een hart en zag, dat het een spier was. Dat schokte het vertrouwen van de jonge Deen, hij begon te twifelen, te zoeken. Hij kwam naar Florence en werd katholiek. Na een tijd in Kopenhagen keerde hij terug naar Florence en werd priester gewijd. In 1677 werd hij bisschop gewijd. Hij ging naar Hannover, later naar Münster en stierf in 1686 in Schwerin.

In de laatste dertiger jaren begon het bisdom Osnabrück te werken voor zijn zaligverklaring en nam contact op met Denemarken. De redacteur van het bisdomsblad, de Oostenrijkse redemptorist Gustav Scherz, werkte hard voor de zaak, maar stierf, voor hij zijn levensbeschrijving van Stensen uit kon geven. Wie moest dit voortzetten? Ik was priester en natuurwetenschapper in Denemarken, dus lag de keuze min of meer voor de hand. Na vier jaar Denemarken kreeg ik in Kopenhagen een aanstelling in geschiedenis van de natuurwetenschap aan de Lerarenhogeschool. Ruim twintig jaar daar eindigden met de uitgave van Stensens 'Chaos'.

Niels Stensen (1638-1686), vooral bekend onder zijn gelatiniseerde naam Nicolaus Steno, was een uitzonderlijk wetenschapper, gespecialiseerd in de anatomie en de geologie. Bij de ontleding van dieren ontdekte Steno een kanaaltje, de '*ductus Stenonianus*', dat nog niet eerder beschreven was. Zo werd hij één van de eerste ontdekkers van de werking van de oorspeekselklier. Tevens formuleerde Steno drie principes die van zeer grote waarde zijn gebleken voor de sedimentologie en stratigrafie, de leer van de gesteenten en de gesteentelagen. Hoewel hij Luthers was opgevoed, bekeerde Stensen zich tot hetatholicisme en werd twee jaar na zijn priesterwijding tot bisschop gewijd. Na zijn dood werd hij als een heilige vereerd in het bisdom Hildesheim in Noord-Duitsland. Om zijn voorbeeldige vroomheid en deugden werd hij door paus Johannes Paulus II zalig verklaard in 1988.

Pater Guus Ziggelaar SJ te midden van Amsterdamse zusters Missionarissen van Naastenliefde. Tijdens zijn verblijf in Denemarken verzorgde pater Ziggelaar de wekelijkse morgenmis voor hen. Tweede van links is zuster Charis, overste van de communiteit in Amsterdam, die pater Ziggelaar jarenlang in Kopenhagen heeft meege maakt.

Foto: Erik van 't Hullenaar

Robrecht Mortier SJ

Drie broers die over hun oudoom jezuïet een boek schrijven: dat is op zich een opmerkelijke onderneming. Als daaruit dan nog een warm en levendig portret tevoorschijn komt, is dat nog veel opmerkelijker. Robrecht Mortier (1875-1958) was dan ook een man van formaat. Dat blijkt uit de twee gebieden waarop hij zich bijzonder onderscheiden heeft: zijn sociale en pastorale bewogenheid en zijn literaire activiteiten.

Hij is geboren in Izegem (West-Vlaanderen). Toen hij als pas gevormd jezuïet werkzaam was op het OnzeLieveVrouwecollege in Antwerpen, meldde hij zich bij het begin van de Eerste Wereldoorlog aan als vrijwilliger-aalmoezenier. Hij werd naar het fort van Liezele (een van de vele forten rond Antwerpen) gestuurd om daar de soldaten geestelijk bij te staan. Na iets meer dan twee maanden Duitse belegering moest het fort worden opgegeven. De militairen werden als krijgsgevangenen naar Duitsland vervoerd. Aalmoezenier Mortier kon vrijstelling krijgen maar hij wilde bij zijn jongens blijven. In Duitsland mocht hij zich echter niet bij hen aansluiten: hij kreeg een afzonderlijk verblijf. Hij keert dan maar terug naar België en doet daar een beroep op zijn landgenoten om het leed in de Duitse kampen enigszins te lenigen, onder meer door het sturen van levensmiddelen. Op 22 maart 1915 vinden we hem terug aan het front bij de IJzer. Hij krijgt er niet alleen te maken met de ellende van de loopgravenoorlog (op 22 april heeft de eerste aanval met gas plaats) maar ook met de discriminatie van de Vlamingen, die van een Frans-talig officierenkorps alle bevelen in het Frans over zich heen krijgen. Zijn ijver voor de Vlaamse zaak is een doorn in het oog van de militaire overheid: hij wordt weggehaald van het IJzerfront en verplaatst naar een kamp in Le Havre, waar hij zich opnieuw inzet voor de soldaten en vluchtelingen die daar verblijven. Zo sticht hij een soldatenkring en een school voor soldaten, en probeert vanuit België lectuur voor hen te verkrijgen.

Van 1920 tot 1923 verblijft hij als biechtvader en predikant in het college van Aalst waar hij, op een korte onderbreking na, werkzaam is tot 1945. In zijn dagboekje noteert hij dat hij in 1935 4962 biechten heeft gehoord. Maar hij blijft intussen actief in Frankrijk. In acht departementen bezoekt hij de Vlamingen die daarheen gevlucht zijn. Hij wordt getroffen door hun pijnlijke levensomstandigheden: ze worden uitgebuit, er is nauwelijks onderwijs voorhanden en ze vervreemden van het geloof. Van Aalst

verhuist hij definitief naar de residentie van Brugge, opnieuw als biechtvader en predikant. In al die wisselende omstandigheden valt de sterke band met zijn familie op, die blijkt uit een overvloedige correspondentie.

Zijn literair talent heeft zich vooral uitgeleefd in gedichten en toneelstukken. Als getuige van de velen die sneuvelden aan het front schreef hij vanuit zijn priesterlijke bewogenheid een hele reeks grafgedichten in een korte, spreukachtige vorm. Zij werden gebundeld onder de

titel *Grafrijmpjes* en kenden vier uitgaven (alles samen 30.000 exemplaren). Op het gebied van het toneel heeft Mortier een Bijbelse trilogie geschreven die een Kerstspel, een Passiespel en een Paasspel omvat. Bij de voorstelling was het Paasspel in 1932 was een honderdtal mensen betrokken. Ook in Congo werd het stuk op de planken gebracht. Het boek bevat nogal wat herhalingen, vooral van citaten. Eenvoudige verwijzingen hadden het boek heel wat kunnen afslanken. Maar dit doet niets af aan de aantrekkelijkheid van dit jezuïetenportret. Het heeft zijn frisheid onder meer te danken aan de talrijke getuigenissen van familieleden en confraters die Robrecht Mortier persoonlijk hebben gekend. Maar uit de bibliografie (p. 279-280) blijkt dat ook de gedrukte en geschreven bronnen niet verwaarloosd zijn.

Guido de Baere SJ

Antoon, Paul en Luc Dieusaert, Robrecht Mortier. *Averbode*, 2014. 280 pp.

Religie als sociale constructie

Wanneer we praten over 'de politiek' of over 'het katholiek onderwijs' dan hebben we het over sociale constructies. Dat is een sociologische term ter beschrijving van een categorie mensen (politici of docenten), met hun respectievelijke organisaties, de plaatsen waar zij werken, de geldstromen, de omgangsvormen, de machtsposities, de rituelen en nog veel meer. Met een sociale constructie verklaart een socioloog het handelen, in dit voorbeeld, van politici of van onderwijzers. Het boek van de emeritus hoogleraar sociologie Guido Dierickx SJ beschrijft het culturele, sociale en ook theologische draagvlak van de religie. Hij doet dat in tien hoofdstukken die doen denken aan een serie colleges. Eerst definiëren wat bedoeld wordt met sociologie en met religie en met welke methode gekeken wordt naar religie. Dan verwijzen naar de kritiek op godsdienst in de achttiende eeuw en naar wat drie grondleggers van de sociologie over religie hebben gezegd. In hoofdstuk drie volgt de definitie van het onderwerp vanuit de godsdienstige ervaring (William James, Rudolph Otto). Godsdienst is een poging zulke ervaringen te ordenen en te cultiveren. Religie vloeit hieruit voort en ordent de omgang tussen de mensen die godsdienstig zijn. Elke religie doet zelf ook weer aan religie-kritiek. In dit boek is religie dus een sociologisch referentiekader, dat het religieus handelen beschrijft met behulp van instrumenten als een godsbeeld, een mensbeeld en een wereldbeeld. Dan volgt een hoofdstuk met een vergelijking van religies met behulp van deze drie instrumenten. Dierickx geeft een classificatie die op Max Weber is gestoeld: vier ideaal-typen. Buitenwerelds mystiek (boeddhisme), binnenwerelds mystiek (confucianisme), buitenwerelds eschatologisch (sekten), binnenwerelds eschatologisch (monniken). Het christendom is niet domweg in een van de vier cellen onder te brengen. Dan volgt een hoofdstuk uitsluitend over de westerse religie, nl. het christendom. Er wordt veel geschiedenis bijgehaald om de functieveranderingen begrijpelijk te maken die voortvloeien uit een opgang of een neergang van de religieuze beleving. Het culturele en sociale draagvlak versmalt in de loop der eeuwen. Na dit

hoofdstuk over verzwakking en secularisatie volgt een behandeling van toenemende niet-institutionele, spirituele religiositeit. We zijn dan weer terug bij de fenomenologie van William James en Rudolph Otto want daar kan Dierickx zijn eigen ervaringen in herkennen. Hij erkent dat religiositeit een subjectieve werkelijkheid is, waar objectiverende empirische methodes weinig kunnen bijdragen. Dan volgen stukken over rituele participatie ('kerkelijkheid') en culturele participatie (orthodoxie, conformisme, kerk-school-gezin, etc.). Na paragrafen over zingeving en secularisatie eindigt dit hoofdstuk met de gissing dat onze streken wellicht religieuzer zullen zijn aan het einde dan aan het begin van de 21ste eeuw. Dit had de afsluiting kunnen zijn, hoewel Dierickx op andere plaatsen somber is ten aanzien van de mogelijkheden van de religie in een cultuur van massaconsumptie. Hoe had een religie georganiseerd moeten worden die daartegen opgewassen is? In het negende hoofdstuk over religie en organisatie refereert de auteur aan Weber, Troeltsch en Etzioni. Hij begint hier over de interne organisatie van een religieuze beweging of een religieus instituut maar snel springt de auteur naar verschijnselen als verzuiling, ontzuiling, godsdiensttwisten en interreligieuze dialoog. In het slothoofdstuk over religie, samenleving en politiek waren deze onderwerpen beter op hun plaats geweest. Dat had een hoofdstuk over externe organisatie, over interactie met de omgeving, waaronder soortgelijke organisaties, commerciële organisaties of overheid kunnen worden. Dierickx behandelt de problematiek van Kerk en Staat, publieke opinie of de slavernij maar vanuit een algemeen perspectief. En met een paar bladzijden over de welvaartsstaat, de 'Sociale Leer' en communitarisme eindigt het boek. Pardoes. Het is al met al een erudiet werk dat ook een persoonlijke visie geeft. Er staat wat te weinig over de Islam, over de Wereldraad van Kerken of over immigrantenkerken in. Dit boek zet aan het denken. En dat is toch wat de auteur gehoopt heeft.

Eduard Kimman SJ

Guido Dierickx SJ
Religie als sociale constructie: een menswetenschappelijke rondleiding.
Antwerpen / Apeldoorn, Garant: 2015, 411 blz.

Renate Cauwels (°1972) Lerares aan het Sint-Barbara- college te Gent en geestelijk begeleider

Hoe heb je de jezuïeten leren kennen?

Ik ging in 1996, aan het begin van mijn volwassen leven, voor het eerst mee op de pelgrimstocht naar Loyola. De combinatie van leven in de natuur, versobering, intense ontmoetingen met stapgenoten, de stilte en de spiritualiteit maakten diepe indruk. Nadien werd ik gevraagd om als begeleider mee te gaan. Men had iets in mij gezien en ik begon de spiritualiteit te ontdekken als een onuitputtelijke bron van inspiratie.

Tot op vandaag heb ik al negen keer mogen meetrokken: een echte genade op vele vlakken!

Ik ervaar het samenwerken met jezuïeten (bv. ook in retraitswerk) altijd als heel aangenaam.

Wat trekt jou aan in de ignatiaanse spiritualiteit?

Ignatius vertrekt altijd van de mens die voor hem staat, zoals hij of zij is. Ik mag voor God komen zoals ik ben. Ik hoef niet eerst aan allerlei voorwaarden te voldoen voor ik iets mag zeggen of vragen. Voor mij is het ook sterk dat het mijn persoonlijke verlangens zijn waarlangs God tot mij spreekt. Die

verlangens zijn als het ware knipperlichten die me ontwaren welke keuzes ik moet maken om een zo goed mogelijk mens te worden. Als leerkracht godsdienst in een jezuïetencollege is dat een fantastisch uitgangspunt waarmee je zoekende jongeren tegemoet kan treden. Ignatius was geen monnik of priester toen hij de fundamenten van zijn spiritualiteit vorm gaf. Hij was een leek die zocht naar een diepere verbondenheid met zijn Schepper en dat probeer ik vandaag ook te doen.

Hou je van kunst, muziek?

Schoonheid (zoals in kunst) is niet de weg waarlangs ik het meest word aangesproken. Het is een wereld waar ik niet zo in thuis ben (misschien iets voor na mijn vijftigste?). Ervaringen van waarheid en goedheid daarentegen kunnen me diep ontroeren. Mijn eigen zoeken naar waarheid over mijn leven ervaar ik ook als erg vervullend en een verrassend avontuur.

Geliefde auteur?

Ik ben geen grote lezer, maar de spirituele boeken van Piet van Breemen SJ hebben me enorm gevormd. Met mijn wetenschappelijke achtergrond kan ik me erg vinden in zijn taalgebruik, in zijn helder en logisch verwoorden van wat meestal onzegbaar is. Hij is mijn spirituele vader. Zijn boeken helpen mij in die zoektocht naar waarheid en in die lange reis naar binnen, die ik telkens opnieuw wil aanvatten vanuit de mens die ik op dat moment ben.

Heb je een levensmotto?

Ik denk dat we hier op deze aarde rondlopen om elkaar te helpen om mens te zijn. Ik heb het geluk een goed leven te leiden met weinig zorgen. Dat maakt dat ik vaak nog ruimte heb om andere mensen te dragen. Op andere momenten heb ik me dan weer heel erg gedragen mogen weten: door mensen maar ook door die Schepper die me nooit zal laten vallen.

Broeder Arnold van den Boogaard (1926–2015)

Arnold werd geboren in Ubbergen op 14 juli 1926. Voor zijn intrede volgde hij enige jaren het kleinseminarie van de Oblaten van de Heilige Franciscus van Sales, met wie hij zijn hele leven contact bleef houden. Maar hij trad in als broeder bij de jezuïeten, vlak na de oorlog in 1945. De Canadese militair die hem in zijn jeep van Ubbergen naar Grave bracht zei tegen de magister: *Here, he'll be happy*. En Arnold is gelukkig geworden. Hij maakte ook anderen gelukkig. Hij was vriendelijk en hulpvaardig en hij straalde een aanstekelijke blijmoedigheid uit. Aanvankelijk werkte hij als koster, reftermeester, portier en in de linnenkamer in de drie vormingshuizen van de provincie: Grave, Nijmegen en Maastricht. Maar de meeste tijd van zijn leven woonde en werkte hij in Nijmegen. Van 1975 tot 1993 was hij verbonden aan de St. Jozefparochie aldaar, waar hij directeur was van het parochiecentrum. Hij stond midden

tussen de gelovigen en was een voorbeeld van hoe je het leven van alle dag op christelijke wijze kunt leiden. Hij was actief lid van de Zonnebloem en deed veel aan huisbezoek bij zieken. Hij was collectant voor de Kankerbestrijding. Hij was lid van parochiële werkgroepen en hij zong mee in meerdere koren. Door zijn functie in het parochiecentrum was hij een schakel tussen parochianen en kerk en dat hij dat naar ieders tevredenheid deed bleek uit het grote aantal parochianen dat na zoveel jaar in de kapel afscheid van broeder Arnold kwam nemen bij zijn uitvaart. Vanaf 1973 was hij ook gedurende meer dan 30 jaar medewerker van het Katholiek Documentatie Centrum van de Radboud Universiteit. Op het eind van zijn leven gingen zijn geestelijke vermogens achteruit en woonde hij in de gesloten afdeling van het Berchmanianum. Dagelijks was hij present in de communautarismis en zondags zong hij mee in het koor; de meeste liederen, Latijn en Nederlands, kende hij uit zijn hoofd. Met zelfspot sprak hij over het 'ouwe menneke' als hij weer eens met iets geholpen moest worden. Twee dagen voor zijn dood ontving hij het sacrament van de zieken in het bijzijn van zijn familie. In de vroege morgen van 17 oktober is hij gestorven.

Pater Ben Henkus (1929–2015)

Ben Henkus werd geboren in Sassenheim, volgde tijdens de oorlog de HBS in Leiden en begon daarna aan een studie

medicijnen in dezelfde stad. Na zijn propedeuse verliet hij de universiteit en bereidde hij zich voor op een intrede bij de jezuïeten door Latijn en Grieks te studeren aan de Schola Carolina in Den Haag. In 1950 begon hij aan zijn noviciaat in Mariëndaal, ziek en hijgend naar adem, maar anders zou hij nog een jaar moeten wachten.

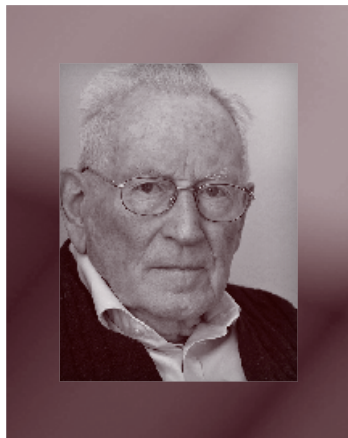
Tijdens zijn studie filosofie in het Berchmanianum was Ben een van de initiatiefnemers van een spirituele vernieuwingsbeweging onder de scholastieken, waarbij het hart en niet het hoofd centraal stond, wat voor veel studenten een verademing was, maar door de leiding met argwaan werd bekeken. Het was een voorproefje van wat de Kerk enige jaren daarop in het Vaticaan Concilie meemaakte. In de jaren tussen filosofie en theologie was Ben surveillant in het Canisius College en medewerker van het tijdschrift De Heraut. Na zijn priesterwijding in 1961 werkte Ben acht jaar in het retraitshuis Heeze. Daarna volgde een periode van meer dan 30 jaar in het provinci-

alaat in de Amaliestraat in Den Haag, als secretaris en archivaris. Dat werk was Ben op het lijf geschreven: hij had geen hekel aan schrijfwerk, maakte graag verslagen, was zeer nauwkeurig en nieuwsgierig. Bovendien paste bureauwerk ook goed bij zijn lichamelijke conditie: vanaf zijn geboorte had hij klompvoeten en een aandoening van zijn luchtwegen.

Van 1968 tot 1984 was Ben de vertegenwoordiger van de Nederlandse Bisschoppenconferentie in de Nederlandse Katholieke Oudervereniging. Dat bracht hem ook in contact met het Centraal Bureau voor Katholiek Onderwijs, waarvoor hij meerdere opdrachten uitvoerde en die hij bij conferenties en vergaderingen vertegenwoordigde in binnen- en buitenland. Dat hij veel voor het katholieke onderwijs heeft betekend bleek ook uit de vele reacties uit die kringen bij zijn overlijden.

In 2004 verhuisde Ben naar het Berchmanianum. Zijn gezondheid ging steeds meer achteruit. Dat maakte het leven in de communiteit voor hem moeilijk. Hij verbleef praktisch constant op zijn kamer, afgewisseld met korte bezoeken aan de bibliotheek. Maar hij sloot zich niet af. Hij sprak met veel mensen en was bijzonder goed op de hoogte van alles wat zich in huis afspeelde. Veel tijd besteedde hij aan medische verslagen van de vele kwalen die hij had en de consultaties met zijn huisarts en specialisten. Ook schreef hij vele korte artikelen – door hem lemmata genoemd – over gebeurtenissen en personen

uit de Nederlandse jezuïeten-geschiedenis, gedocumenteerd met vele voetnoten. Ben was een kritisch waarnemer, naar mensen, naar situaties en naar zichzelf. Hij was ook zijn broeders hoeder, een man die Christus zag in ieder ander. Het wonder van het hier en nu, helemaal van ons mensen en helemaal van God, dat heeft Ben zijn leven lang beoeid. Op 26 augustus stierf hij in de vroege morgen.

Pater Frans Kurris
(1926-2015)

Meer dan 300 mensen vulden de kerk bij de uitvaart van Frans Kurris, waarin zijn broer, pastoor in Maastricht, voorging. Zij kwamen vanuit heel Nederland en van daarbuiten. In het leven van ieder van hen had hij een bijzondere betekenis gehad. De kiem voor deze contacten werd voor de meeste aanwezigen gelegd in Den Haag, waar Frans eerst leraar Frans was aan het Aloysius College en daarna - van 1982 tot 2006 - pastoor van de Franstalige gemeenschap in Den Haag. Hij bleek er hun steun en toeverlaat,

een geestelijk leidsman vol liefde en zorg voor de aan hem toevertrouwde overwegend jonge gezinnen. Veel trouwlustigen heeft hij voorbereid op hun kerkelijk huwelijk en natuurlijk zegende hijzelf dat huwelijk in. Hij bleef de gezinnen volgen, ook als zij weer in Frankrijk waren teruggekeerd; hij doopte de kinderen en begroef de grootouders. Veel brieven bij zijn overlijden getuigen van de grote steun die hij voor veel gezinnen is geweest. Voor zijn verdiensten voor de Franstalige gemeenschap ontving Frans in 1986 de onderscheiding als Chevalier de l'Ordre du Mérite.

Frans werd geboren in Maastricht, in een gezin van vier jongens en een meisje. Drie jongens werden priester, van wie twee jezuïet. Ruud werd missionaris in Indonesië. Frans studeerde Frans in Nijmegen en sloot die studie cum laude af. Maar zijn eerste taak kreeg hij niet op een van de colleges, doch in retraitehuis Spaubeek, waar hij op een originele en eigentijdse wijze groepen jongens en mannen begeleidde. In 1970 begon zijn Haagse periode.

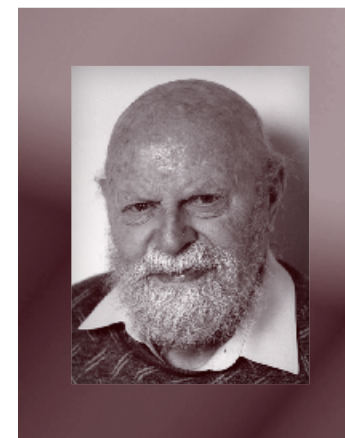
Frans hield niet van luieren. Hij was altijd bezig. Veel van zijn tijd ging op aan pastorale contacten. Tot niet lang voor zijn dood, bijna 90 jaar oud, reisde hij het hele land af met trein en bus en in de buurt deed hij alles op de fiets. De overige tijd besteedde hij aan schrijven. Hij heeft meerdere boeken geschreven en een ontelbare hoeveelheid artikelen, meestal voor jezuïetentijdschriften en voor het webmagazine Ignis. Hij had vooral belangstelling voor onderwerpen waar cultuur en geloof elkaar raakten. Speuren

naar verbanden tussen de eigentijdse literatuur en de Geestelijke Oefeningen van Sint Ignatius. Ook religieuze muziek boeide hem: de verbintenis tussen klank, taal en toneel interesseerde hem mateloos. Maar hij had ook oog voor de details van het gewone leven: jarenlang schreef hij in dit blad de Korte Berichten van het Berchmanianum.

De laatste tien jaar van zijn leven woonde hij in het Berchmanianum. Dat was een zegen voor het huis. Frans was een waardevolle en fijne huisgenoot. Hij was altijd bereid om zijn diensten aan te bieden waar dat nodig was: als voorganger bij de Eucharistievieringen, als bibliothecaris, als koster, als gastheer in de ziekenafdeling, bij het afruimen van de refter en wat zoal op zijn pad kwam, zonder opdringerig te zijn of anderen te verdringen. Een paar dagen voor zijn dood werd hij bediend te midden van zijn familie, huisgenoten en vrienden. Hij was zwak, maar helder. Daarna ging hij snel achteruit. Hij verlangde naar de ontmoeting met zijn Heer; zijn ziel werd een zee van verlangen. Op 20 september overleed hij.

Pater Karel Van Besouw
(1929 – 2015)

In februari 2009 verhuisde Karel Van Besouw voor het laatst, van de communiteit van Turnhout naar Heverlee. Daar leerde men hem kennen als een stille man die zich weinig liet horen in gezelschap. Men kon ook merken dat hij een biddend mens was. Karel werd geboren op 24 maart 1929

in het Noord-Brabantse Goirle (NL). Zijn vader, magistraat, stierf al vroeg. Karel was de jongste van drie. Na enkele jaren Latijns-Griekse humaniora in het Sint-Jozefcollege van Turnhout stapte hij over naar een technische school in Aalst. Dat zou later, samen met het feit dat hij een levendige jongen en een vurig lid van de Chiro was, bepalend blijken voor zijn levensloop. Hij is in Drongen ingetreden in 1947 om daarna, van 1950 tot 1953, filosofie te studeren in Leuven. Maar ondertussen had hij al een jaar gewijd aan Indische studies in Wépion. Zijn keuze voor een leven als missionaris stond al vroeg vast. Op 25 september 1954 vertrok hij naar India. In India heeft Karel veertig jaren van zijn leven doorgebracht, jaren die hij vooral gewijd heeft aan de arme, achtergestelde Adibasi. In 1960 werd hij priester gewijd in Noatoli en van 1961 tot 1962 voltooidde hij zijn spirituele vorming, het zogenaamde derde jaar, in Sitagarha. Toen nam zijn eigenlijke actieve leven een hoge vlucht. Het is moeilijk op de kaart te volgen waar hij

allemaal werkzaam is geweest, aanvankelijk als minister en/of pastoor. Het langst heeft hij echter verbleven in Kunkuri, van 1974 tot 1991, als directeur van de sociale werken van het bisdom, de RAHA (Raighar Ambikapur Health Association). Voor de kleintjes richtte hij ongeveer 330 kleutertuinen op. Voor de jongens opende hij een sociaal centrum dat hun een opleiding bood tot houtbewerker of autotechnicus. Voor de ongeschoolde meisjes 23 huishoudscholen. Voeg daarbij nog 75 dispensaria in vaak afgelegen dorpen. Dat zijn cijfers die verrassend moeten klinken. Karel was een gedreven werker maar ook een grote organisator. In 1994 achtte hij de tijd gekomen om terug te keren naar België. Hij vestigde zich in Turnhout waar hij zich tot in 2009 inzette in de dekenij. Ten slotte is hij na een lange ziekte overleden op 12 september 2015. Van zijn laatste afscheid herinnerden de aanwezigen nog zijn wuivende hand, hetzelfde gebaar waarmee hij ook in 1954 van hen had afscheid genomen. De uitvaart vond plaats op 28 september in de kerk van Heverlee.

Tempus fugit, zoals een oude klok in familiebezit stelt. Na een enerverende zomer ben ik nu alweer een tijdje terug in de collegebanken voor wat mijn laatste jaar theologie in Londen is. Op dit moment voelt het voor mij als de stilte voor de storm. Immers, als het doorgaat, dan is mijn diakenwijding niet alleen de belangrijkste gebeurtenis van het komende jaar, maar ook van mijn bijna tien jaar met de jezuïeten. Dat verhoogt natuurlijk wel de spanning, temeer omdat ik weet dat mij daarna een hele waslijst met nieuwe, snel aan te leren vaardigheden te wachten staat: preken, dopen, verschillende zegeningen... Gelukkig ken ik de parochie en verschillende parochianen al aardig: dat scheelt.

In het huis hebben we in de zomer afscheid genomen van een viertal jezuïeten. Zij hebben hun studie met succes afgerond, waarvan twee met de hoogste onderscheiding, en zijn nu op drie werelddelen in het pastoraat werkzaam. Een vijfde medebroeder, een jaargenoot, is naar een ander huis in Londen verhuisd, omdat hij graag in een minder institutionele omgeving wilde wonen. Met hem en enkele anderen ben ik wel samen op een zomerprogramma gegaan dat ons enigszins op de wijdingen voorbereidt. De sfeer was er uitstekend, en het gaf ons

ook de gelegenheid om Loyola te bezoeken, waar het jezuïetenavontuur allemaal begon. Hoewel ik er al twee keer eerder was geweest, was het bezoek aan de Bekeringskapel in Loyola voor mij het hoogtepunt van het programma. We liepen er eveneens twee novicen op pelgrimstocht tegen het lijf. Ook het pas opgeknapte Magdalenahospitaal waar Ignatius een tijdje woonde toen hij tijdelijk naar zijn thuisstreek terugging, mocht er zijn en maakte ons stil.

Zaten we dan in Noord-Spanje? Inderdaad. Door de edelmoedigheid van de bisschoppen van Engeland en Wales mochten we in 'hun' seminarie verblijven dat 's zomers toch leegstaat. Dit seminarie was rond 1580 door Robert Parsons SJ gesticht om te voorkomen dat de aanzienlijke katholieke gemeenschap in Engeland en Wales zonder priester zou geraken. In die tijd stond er de doodstraf op het zijn van een katholiek priester in de Britse eilanden. De gangen van het seminarie hangen dan ook vol met eeuwenoude schilderijen, vaak in erbarmelijke staat, van oud-studenten die als martelaar in hun land van oorsprong zijn gestorven. Indrukwekkend.

In de studie mis ik nu de exegese, maar gaat er een wereld voor me open in kerkelijk recht. Vorig jaar genoot ik erg van Bijbelexegese, in het bijzonder van poëtische parels in het Oude Testament en van het verband tussen exegese en het christelijk leven bij de kerkvaders. Ook het bestuderen van oeroude eucharistische gebeden was fascinerend, omdat het laat zien hoezeer de vroege Kerk een extra oog had voor verschillende groepen in de samenleving en voor de hele kosmos – je struikelde haast over de engelen. Het is goed om te zien dat veel nieuwe gebeden van de hervormingen na het Tweede Vaticaanse Concilie niet uit de lucht komen vallen. En tot mijn verrassing was christelijke ethiek, ook wel bekend als moraaltheologie, ook erg inspirerend, mede omdat nooit uit het oog werd verloren dat statische waarden en normen verbonden zijn met levens in uitvoering, verschillende stappen in het navolgen van Christus. Kortom, genoeg geestelijk voedsel onderweg.

Wouter Blesgraaf SJ

**Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26-27
9031 DRONGEN, tel. 0032 9.226 52 26**

Eén psalm

Een avond en ochtend zich loskoppelen van moderne media, taken en planning, van tv en koffieklots. In volledige stilte met een minimum aan woorden alles loslaten en zich richten op de essentie. Eén psalm wijst daarbij de weg. Start vrijdag 19u00, einde zaterdag 09u00.

Eerste vrijdag van december, februari, april en juni.

Eén vader

Een avond en ochtend zich loskoppelen van moderne media, taken en planning, van comfort en gezapig uitslapen. De vreugde ontdekken van waken, vasten, en fysieke inspanning: sobere maaltijden, eenvoudige slaapplekken, opstaan met de zon, 5 km lopen nog voor de wereld ontwaakt. De wijsheid van één vaderspreuk als gids. Start vrijdag 19u00, einde zaterdag 09u00. Eerste vrijdag van november, januari, maart en mei. Begeleid door Pieter Van Petegem en Jan Christiaens, stafmedewerkers. Inschrijven via pieter.vanpetegem@oudeabdij.be

Voedsel voor onderweg

Elke eerste zondag van de maand (september t/m juni) bent u welkom in de Oude Abdij (10.30 u., voor een uurtje geloofsvorming, gevolgd door de eucharistieviering (11.30 u.) en - voor wie wil - een warme maaltijd. Aanmelden is niet nodig. U kan bij aankomst intekenen voor de maaltijd.

Digitale adventsretraite 2015: 'Naar U gaat mijn verlangen'

Op zaterdagavond 28 november 2015 gaat de nieuwe digitale adventsretraite van de jezuïeten van start: Naar U gaat mijn verlangen.

WAT: Elke dag krijgen de deelnemers een e-mail met gebedsmateriaal: enkele Bijbelverzen met gebeds-suggesties, geloofsimpulsen, citaten van kerkvaders en uit de Ignatiaanse traditie alsook tips over hoe bidden. De retraite is geïnspireerd door de Ignatiaanse spiritualiteit. De teksten werden speciaal geschreven door het team van de Oude Abdij in Drongen: Jan Christiaens, André Cnockaert SJ, Walter Fabri SJ, Wauthier de Mahieu SJ en Pieter Van Petegem. Deze digitale retraites zijn een realisatie van het Platform voor spiritualiteit van de jezuïeten in de Lage Landen.

WIE: In het voorjaar van 2015 namen 11.000 mensen deel aan onze digitale 40-dagenretraite. De meesten kwamen uit Nederland en Vlaanderen. Maar ook uit 96 andere landen schreven expats zich in. De talrijke reacties in het gastenboek en per e-mail tonen dat deze formule mensen echt helpt om dicht bij God te komen.

HOE: De website en de e-mails zijn zo gemaakt dat zij makkelijk leesbaar zijn op smartphone en tablet. Met één druk op de knop kan je de teksten van je keuze uitprinten. Deze retraites willen de digitale en fysieke geloofswereld dicht bij elkaar brengen. Daarom worden de deelnemers uitgenodigd om hun ervaringen te delen. Dit kan via het gastenboek. Ook worden in heel Nederland en Vlaanderen uitwisselingsgroepjes georganiseerd. Deelnemers kunnen ook zelf een groepje vormen in hun parochie, gemeente, gemeenschap, gebedsgroep, Bijbelgroep, thuis enz. De website biedt hiervoor een eenvoudige werkwijze aan.

NU: Inschrijven op de adventsretraite doe je door je e-mailadres op te geven via www.ignatiansbiden.org.

KOSTEN: Deze retraite is gratis.

De 3-maanden-retraite

voor Godzoekers met vragen als 'God lijkt zo ver weg, heeft Hij iets te maken met mijn leven?' bieden we een traject van twaalf weken aan, geïnspireerd door de Geestelijke Oefeningen. Er is nog gelegenheid om zich in te schrijven voor een traject met wekelijkse groepsbijeenkomst onder leiding van een begeleid(st)er. Gelegenheid om uit te wisselen over voorbij week. De begeleid(st)er geeft gebedstips en Bijbelteksten voor komende week.

Tijdstip en data voor bijeenkomsten worden samen afgesproken. Locatie: Ignatius huis, Beulingstraat 11, Amsterdam.

Aanmelden via: academie@krijtberg.nl

Kosten: geen. Een vrije bijdrage wordt op prijs gesteld. www.krijtbergacademie.nl

Elk scheepsel speelt een rol in de harmonie van de schepping en deelt in een *communio* (gemeenschap) die getuigt van God als Schepper. Wij worden uitgenodigd om te delen in de genietende en natuurverbonden blik van de mens Jezus op deze natuur als schepping: theologie en spiritualiteit gaan hier hand in hand.

Uit: Paus Franciscus' encycliciek *Laudato Si'* – Jacques Haers SJ

Jezuieten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.